

Staffan Rosén:

HAR DET KOREANSKA SPRÅKET RAMLAT NER FRÅN HIMLEN? Om debatten kring det koreanska språkets ursprung

Den som slår upp en handbok över världens språk publicerad under 1950- eller 1960-talet kommer att få uppgiften att det koreanska språket är ett isolerat språk som inte tillhör någon av de etablerade språkfamiljerna i världen. I allmänhet finner man samma information om det japanska språket. Denna typ av information representerar en hyperförsiktig och hyper-”vetenskaplig” attityd till det intressanta problemet var det koreanska språket egentligen ”kom från” – eller med andra ord, med vilka andra språk koreanskan är besläktad. Denna hyperförsiktiga attityd är i mångt och mycket svår att förstå och acceptera. Om språket verkligen är isolerat – hur hamnade det då på den koreanska halvön? Har det verkligen ramlat ner från himlen, som rubriken på denna artikel något raljerande antyder, eller har folket på den koreanska halvön uppfunnit språket alldeles själva utan några tidiga kontakter med sina grannar? Eller kan det möjligen vara så att koreanskan är den enda överlevande från en språkfamilj vars övriga medlemmar har gått under och fallit i glöska utan att lämna några spår efter sig? Inget av dessa förslag förefaller särskilt övertygande när vi tar med i beräkningen vad vi vet om språkutveckling i andra delar av världen. Dock skall man finna att när man börjar undersöka detta problem har man stuckit huvudet i ett verkligt getingbo. Några av getingarna i detta bo är koreaner, några få japaner, men den överväldigande majoriteten är västerlänningar (européer-ryssar och amerikaner).

I dagens Korea är frågan om det egna språkets ursprung en mycket viktig och ofta diskuterad fråga. Att det är en så prominent frågeställning i Korea har i huvudsak sannolikt rent nationalistiska orsaker även om rent vetenskapliga bevekelsegrunder här och där också förekommer. Märkligt nog är antalet koreanska forskare involverade i jämförande koreansk-altaisk eller koreansk-andra språk-lingvistik relativt litet. Det verkar som om denna forskning, nu liksom tidigare, mest bedrivs utanför Koreas gränser.

Traditionellt har naturligtvis koreanerna varit medvetna om att de talar ett språk som skilde sig från vad som fanns i omvärlden. Det är naturligt att detta var något man kände i första hand *vis-a-vis* det kinesiska språket, som ju – åtminstone i den lärda koreanska ämbetsmannavärlden – var allestädes närvarande. Redan i den gamla (1100-talet) koreanska historiekrönikan *Samguk sagi* (*Historiska uppteckningar från de Tre Kungadömena*) kan vi finna diverse knep och finter för att klart och tydligt separera de båda språken från varandra. Det tydligaste exemplet på detta är metoderna att ange rent koreanska termer och läsningar med hjälp av kinesiska tecken. Sin mest utvecklade form fick dessa idéer i tekniken att med hjälp av kinesiska tecken nedteckna hela dikter på ren koreanska (ca 500-1000 e.Kr.). Texterna till dessa dikter –*hyangga*-poesin – finns traderade i två andra medeltida texter *Samguk yusa* 三國遺事 (*Efterlämnade fakta från de Tre Kungadömena*) och *Kyunyô chôn* 均如傳 (*Berättelsen om Kyunyô*).

Men allt detta tillåter oss naturligtvis inte att dra några förhastade slutsatser om någon tidig koreansk medvetenhet eller några tidiga koreanska teorier rörande det koreanska språkets släktskap. Och hur skulle det vara möjligt?! Själva begreppet språklig släktskap formuleras ju långt senare i det fjärran 1800-talets Europa.

Det var ”upptäckten” av sanskrit och det faktum att detta gamla indiska språk uppvisade märkliga överensstämmelser med latin och grekiska och gammal persiska som i slutet av

1700-talet och början av 1800-talet fick de språkvetenskapliga hjulen att börja snurra. År 1833 publicerade den tyske språkvetaren och komparativisten Franz Bopp i Berlin sitt epokgörande arbete *Vergleichende Grammatik des Sanskrit, Send, Armenischen, Griechischen, Lateinischen, Litauischen, Altslavischen, Gotischen und Deutschen* i tre tjocka volymer. Med detta arbete var den jämförande indo-europeiska (IE) språkvetenskapens hörnsten lagd på plats. Under resten av 1800-talet publiceras den ena jämförande grammatiken efter den andra och bidrog alla till att raffinera och förfinas både data och metodologi hos den språkvetenskapliga skola som skulle komma att kallas "Junggrammatikern" ("Nygrammatikerna"). Den junggrammatiska skolans ansträngningar och den IE jämförande språkvetenskapen i sin helhet nådde sin topp genom den tyske komparativisten Karl Brugmanns katedrallika arbete. Med sin *Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen* i sex stora volymer (Strassburg 1886-1900) förstärkte han inte bara grunden för den IE byggnad som ännu står utan byggde en hel katedral på denna grund. Naturligtvis har forskningen gått raskt framåt inom indoeuropeistiken även efter Brugmann. Många förändringar till Brugmanns skapelse har föreslagits och allmänt accepterats, men de kan trots allt mest liknas vid ombyggnad av några av de kapell som omger den katedral Brugmann och hans föregångare byggt. Ingen kan i dag på fullt vetenskapligt allvar förneka existensen av de genetiska band som binder samman de indo-europeiska språken. Hur dessa band uppstått och framför allt *var* det indoeuropeiska "urhemmet" fanns (om det nu någonsin funnits ett klart definierbart sådant) är en helt annan frågeställning där man ännu är långt ifrån en vetenskaplig samsyn.

Den junggrammatiska jämförande metodologin, som förutsatte ett "språkträd" och ett "urspråk" eller "proto-språk", utvecklades snabbt till den mest framgångsrika och avancerade teorin av sitt slag och sin tid. Det är därför föga förvånande att den kom att tjäna som en fyrbåk även för lingvister som var intresserade av språkgenetiska problem utanför den IE språkgruppen. Vi återkommer nedan till detta faktum i samband med diskussionen om utvecklingen av de ural-altaiska och altaiska språkgrupperna.

Under slutet av 1800-talet var jämförande språkvetenskap något av en het potatis och mycket *à la mode*. Det är därför föga förvånande att några av de första försöken att dra in koreanskan i detta sammanhang gjordes av utlänningar – västerlänningar och japaner – som bodde i Korea under Chosôn-periodens sista år (ca 1880-1910). Som man kan förvänta var dessa utlänningar som arbetade i Korea inom de mest skilda fält (diplomater, missionärer, lärare, tulltjänstemän etc) knappast några riktiga experter på den jämförande språkvetenskapens snåriga teorier, men några av dem var väl pålästa och hade ganska vida horisonter. Det kan möjligen förklara det faktum att de idéer om det koreanska språket som dessa personer genererade var så heterogena – och i bland rent galna.

De teorier om det koreanska språkets släktskap som florerade under de första årtiondena på 1900-talet kan delas in i fyra grupper:

1. Den dravidiska teorin
2. Den japanska (Ainu-Ryu Kyu) teorin
3. Den indoeuropeiska teorin
4. Den ural-altaiska och altaiska teorin

1. Homer Hulbert och den dravidiska teorin

Den amerikanske missionären, skolmannen och personlige vännen till Kung Kjong, Homer B. Hulbert (1863-1949) är upphovsmannen inte bara till den berömda *History of Korea* (Seoul 1905) utan också till några artiklar i vilka han gör ett allvarligt försök att påvisa släktskapet mellan koreanskan och de dravidiska språken, d.v.s. den stora grupp av icke-IE språk som i dag talas i södra Indien och på Sri Lanka. Sannolikt hade Hulbert ingen personlig erfarenhet av de dravidiska språken och det finns anledning misstänka att han byggde sina teorier på uppgifterna i R. Caldwells *A Comparative Grammar of the Dravidian or South-Indian Family of Languages* – en bok som publicerats i London 1856. Hulberts egna resultat inom detta nya fält – ett slags Lesefrüchte – publicerades i Seoul 1905 i en bok med en titel som mycket påminner om Caldwells grammatik: *A Comparative Grammar of the Korean language and the Dravidian Dialects of India*. Hulbert baserade sina jämförelser på ett antal ganska vaga och generella observationer rörande gemensamma eller varandra liknande drag i de respektive jämförda språken:

- 1) förekomsten av ”öppna” och ”slutna” stavelser.
- 2) Förekomsten av två skilda ord för ”att vara” (copula) respektive ”att finnas”.
- 3) Båda språktyperna har sex kasus.
- 4) Grammatiskt genus uttrycks inte.
- 5) Båda typerna är *Subjekt – Objekt – Verb (SOV) språk*.
- 6) Frånvaro av relativa pronomina.
- 7) Verbstammarna är enstaviga (stämmar ej betr. koreanskan!) och den rena stammen kan användas som imperativ (stämmar inte heller betr. koreanskan!).
- 8) Separata pluralmarkörer.
- 9) Frånvaro av personböjning/personändelser i verbböjningen.
- 10) Yttre likheter mellan de koreanska och de dravidiska personliga pronomina.
- 11) Jämförelser mellan 24 ord.

Hulberts teorier och metoder håller inte måttet inför de junggrammatiska metodologiska kraven. Hans allmänna observationer är alldeles för generella och hans jämförelser av ord bygger nästan uteslutande på tillfälligheter och ytliga ljudlikheter – ett klassiskt misstag! Han har inte lyckats med att uppställa väldokumenterade ”ljudlagar” - ett av de grundläggande krav som den junggrammatiska komparativa metodologin uppställer. Emellertid har några av hans slumpmässiga ”jämförelser” råkat vara sådana smittande ”look-alikes” att den dravidiska teorin trots sina uppenbara brister har vägrat att dö.

De geografiska problem som den dravidiska teorin medför löstes av Hulbert på följande sätt. När arierna invaderade Indien och pressade draviderna söderut hamnade inte alla dravider i södra Indien eller på Sri Lanka. Enligt Hulbert gav sig en del av dem iväg till sjöss och ”drev” österut via den pacifiska övärlden för att så småningom hamna på den koreanska halvön. Under den långa överflyttningsperioden inkorporerades språkligt material från skilda öspråk i det egna språket. Till stöd för sin teori pekar Hulbert t.ex. på ordet **piri*, en geografisk term som återfinns i avsnittet om den koreanska halvön (東夷傳 *Dong i zhuan*) i det kinesiska historieverket *Wei shu* (魏書) från 400-talet. I en koreansk källa från 1100-talet, *Samguk sagi* 三國史記, avsnittet om geografiska namn under De Tre Kungadömenas tid (*Paekche chimyôngji* 百濟地名志) förekommer ordet i formen **puri*. Dessa former jämförde Hulbert med dravidiskans *-palli* ”by”. Hulbert visste inte att **palli* är ett ord som kommer från det indiska och indo-europeiska språket sanskrit, varför hans jämförelse måste avvisas som irrelevant i sammanhanget.

En annan och något senare teori hävdar att draviderna ursprungligen levde norr om den indiska halvön och att de under denna fjärran tid hade nära kontakter med de grupperingar som senare skulle komma att kallas de uralisk- och altaisktalande folken¹. Denna typ av resonemang närmar sig den s.k. ”nostratiska teorin”, som strävar efter att språkligt förbinda praktiskt taget samtliga stora språkfamiljer i världen, d.v.s. IE, semitiska, altaiska till en stor super-familj. Grundaren av den nostratiska skolan var den ryske lingvisten Illic-Svityc, som dog ung på 1950-talet. Hans idéer har senare förts vidare bl.a. av den framstående turkologen och altaisten Karl Heinrich Menges i Wien (tidigare vid Colombia University, New York). Den tjeckiske forskaren Karl Bouda skrev i positiva ordalag om den koreansk-dravidiska teorin ännu på 1950-talet, och den dravidiska elden hålls ännu levande i Japan, där idén om ett japanskt-dravidiskt gemensamt ursprung tycks ha ett fåtal förespråkare.

2. Den indoeuropeiska teorin

Ett annat föga framgångsrikt men ännu mer fantastiskt försök att finna släktingar till det koreanska språket initierades av den tyske Korea-specialisten Andreas Eckardt i Heidelberg. Eckardt hade anlänt till Korea under de sista åren av Yi-dynastin (1392-1910) och tillbringade där en lång följd av år som missionär och lärare. Han lärde sig koreanska grundligt och med sin goda utbildning i latin och grekiska beslöt han att skriva en koreansk grammatik uppbyggd enligt det enda system han var väl förtrogen med, d.v.s. den latinska grammatiken. Resultatet av hans ansträngningar publicerades 1923 i Heidelberg som *Koreanische Konversationsgrammatik mit Lesestücken und Gesprächen*. Det är svårt att överskatta vikten av detta arbete för studiet av koreanskan i västvärlden. Det kom att bli det mest kända arbetet i sitt slag för decennier framåt.² Så sent som 1951 översattes Eckardts arbete till ryska. Allt detta skedde trots att den grammatiska kostym som Eckardt (och de franska missionärerna) pressat in det stackars koreanska språket i var allt annat än bekväm. Den latinska kostymen passade alltså inte det koreanska språkets altaiska kroppshydda särskilt väl.

Medan han arbetade med sin grammatik hade Eckardt träffat på vad han ansåg vara tydliga bevis på koreanskans indoeuropeiska karaktär. Som vanligt när det gäller dilletanter - och Eckardt var en verklig dilletant inom jämförande IE lingvistik - var det de många ”look-alikes” man kan finna bland både lexikaliska och morfologiska element som först tilldrog sig Eckardts uppmärksamhet.³ Han gjorde en antydning om sina misstankar rörande koreanskans indoeuropeiska rötter redan i företalet till sin grammatik, men den ”vetenskapliga” utvecklingen av denna idé kom att göras av en annan tysk forskare, Heinrich Koppelman, som inspirerad av Eckardt redan 1928 skrev en avhandling med titeln *Die Verwandtschaft des Koreanischen und der Ainusprache mit den indogermanischen Sprachen (Koreanskans och ainuspråkets släktskap med de indoeuropeiska språken)*, och några år senare (1933)

¹ Under andra hälften av 1800-talet och en bit in på 1900-talet användes ofta benämningen ”ural-altaiska” som beteckning på en antagen språklig enhet omfattande både de uraliska och de altaiska språken. Den språkliga enheten mellan uraliska och altaiska språk blev dock allt svårare att vetenskapligt försvara och från och med 1920-talet får såväl teorin om den ural-altaiska enheten, liksom termen själv, betraktas som obsoleta. Tyvärr har termen visat sig svår att utrota och man kan ännu se den användas i populärvetenskapliga sammanhang – framför allt i dagens Sydkorea.

² Redan på 1880-talet hade franska missionärer i Korea publicerat en *Grammaire coréenne* (Yokohama 1881) av liknande typ som Eckardts arbete, men den franska grammatiken tycks inte ha blivit lika känd och utnyttjad som den tyska.

³ Mot slutet av sitt liv (1966) publicerade Eckardt en volym med titeln: *Koreanisch und Indogermanisch.*, vilken i alla avseenden måste betraktas som helt ovetenskaplig.

publicerade han sitt (ö)kända arbete *Die Eurasische Sprachfamilie. Indogermanisch, Koreanisch und Verwandtes* (Den eurasiska språkfamiljen. Indogermanska, koreanska och därmed besläktade språk) på det välrenommerade förlaget Carl Winter i Heidelberg.

Att läsa Koppelmans *opus magnum* är både skrämmande och roande. Själv en framstående indoeuropeist tillät sig denne forskare att arbeta med ett språk om vilket han inte ens hade grundläggande kännedom. Han var tvingad att helt förlita sig på det material som presenterats av den i dessa sammanhang notoriskt ovederhäftige Eckardt. Detta tvingade ofta Koppelman att börja gissa och ”korrigera” sitt koreanska material i enlighet med vad det **borde** vara (för att passa hans teorier) snarare än att acceptera de ”besvärliga” formerna som de stod. Det säger sig självt att resultatet blev en total katastrof, och bör tjäna som en varning åt andra komparativister att de bör vara väl fortrogna med materialet på båda sidor av sina komparativa ekvationer. Ett annat besvärligt problem Koppelman hade att lösa var det stora geografiska avståndet mellan IE och koreanskan. Detta problem försökte han lösa med hjälp av *tokharerna*, ett IE-talande folk som hade haft sina bopålar så långt österut som i Turfan i den västkinesiska provinsen Xinjiang (Sinkiang). På 1930-talet var informationen om tokharerna mycket knapphändig och Koppelman var – för att uttrycka sig milt – modig nog – att bygga sin teori helt på dessa i praktiken okända indoeuropeer i Centralasien. Under senare år har kunskapen om tokharerna ökat och vi vet nu att deras språk representerade en ganska speciell gren av den IE språkgemenskapen och därför knappast hade särskilt mycket att göra med de standardformer av IE som Koppelman använde sig av.

3. Koreanska och japanska

Innan vi går vidare till det heta området i detta sammanhang - den altaiska teorin – bör vi kort behandla försöken att förbinda koreanskan med japanskan. Fastän dessa försök inte kan avfärdas utan vidare – det torde trots allt ligga en del sanning i påståendena – måste man ändå konstatera att de tidiga arbetena inom detta område alla i första hand var politiskt snarare än språkvetenskapligt motiverade eftersom de kom till vid en tidpunkt då det var politiskt väsentligt för japanerna att ”bevisa det gemensamma ursprunget” för de japanska och koreanska folken (och språken). Tankar om en koreansk-japansk språklig enhet hade visserligen förts fram av amerikanen Joseph Edkins redan på 1880- och 1890-talen, men det är föga förvånande att en av de tidigaste japanska avhandlingarna inom detta fält publicerades 1910 i Tokyo på både engelska och japanska.⁴ Redan då insåg japanerna vikten av propaganda riktad mot västvärlden.

Från en vetenskaplig synpunkt lider alla dessa arbeten av det faktum att de nästan uteslutande ägnar sig åt att genetiskt försöka föra samman endast koreanskan och japanskan - i stort sett utan hänsyn till några andra altaiska språk. Visserligen anförs då och då en manchurisk eller en mongolisk ordform, men utan att dra de nödvändiga slutsatserna om en större (altaisk) språkgemenskap. De viktigaste tidiga arbetena inom området är följande:

J. Edkins, *Connections of Japanese with the Adjacent Continental Languages*, Yokohama 1887.

J. Edkins, *Korean Affinities*, Seoul 1896.

Kanazawa, S., *The Common Origin of the Japanese and Korean languages*, Tokyo 1910.⁵

⁴ Kanazawa Shozaburo, *The Common Origin of the Japanese and Korean Languages*, Tokyo 1910.

⁵ Det kan vara av intresse att notera att den svenske fenno-ugristen och Uppsala-professorn K.B. Wiklund redan tidigt recenserade Kanazawas bok i den i Uppsala utgivna tidskriften *Le monde oriental*, Vol IV, part 2.

E.V. Zenker, *Das japanische Lautwesen im Zusammenhang mit dem koreanischen und dem der Liu-Kiu un der Ainu-Sprache*, Berlin 1926.

Kanazawa är ganska säker på sin sak. När man läser de första raderna i hans arbete från 1910 kan man undra om det är en forkare eller en politiker som talar:

The Korean language belongs to the same family of tongues as the language of Japan; it is in fact a branch of Japanese, like the native tongue of the Loo-choo Isles. The relation may be compared to that existing between the German and Dutch languages, both being branches of the same Teutonic tree, or between the French and another Romance language, Spanish. This is by no means a new discovery; scholars, both foreign and Japanese have frequently manifested the same opinion and no one who has studied Old Japanese can fail to arrive at the same conclusion.

De gemensamma dragen mellan koreanska och japanska skulle få komma att vänta i ytterligare ca 60 år innan de åter blev aktuella – denna gång i ett mera vetenskapligt sammanhang och i ett vidare altaiskt perspektiv.

4. Koreanska och ainu- ryukyuspråken

Innan vi lämnar det japanska territoriet finns det anledning att helt kort nämna också försöken att sätta koreanskan i samband med ainu och ryukyuspråken. Den första stora artikeln om detta problem kom 1926 och var skriven av den ovan nämnde tyske språkforskaren E.V. Zenker⁶. Den följdes samma år av en liknande artikel av svensken Olof Gjerdmann⁷ och det senaste större arbetet inom fältet slrevs av J. Rahder 1956⁸. Inget av arbetena var särskilt framgångsrikt. Ainu är ju ett språk som hittills motstått alla försök att slutgiltigt binda det till någon speciell språkfamilj. I det avseendet liknar det baskiskan på den iberiska halvön.

5. Den altaiska teorin

Som kanske redan framgått av det ovanstående är det den teori som i allmänhet brukar kallas den altaiska som alltmest framstår som den rimliga lösningen på problemet med koreanskans (och japanskans) släktskapsförhållanden. Även om många och svårlösta frågor inom det altaiska problemkomplexet ännu kvarstår och väntar på en allmänt accepterad lösning, torde den altaiska teorin ändå utgöra den hittills bästa förklaringsmodellen till i första hand koreanskans och i andra hand japanskans genetiska förhållanden. Möjligen kommer forskningen så småningom fram till att den altaiska teorin inte kan förklara alla aspekter av de komplexa frågeställningar som det koreanska och japanska materialet erbjuder. Kanske – och mycket tycks tala för detta – måste den slutgiltiga lösningen av problemet också involvera element från andra språkfamiljer som tillsammans med ett altaiskt stratum kommit att bilda det som i dag är det japanska och det koreanska språket- alltså en blandning av altaiskt och något annat (malajopolynesiskt?) språkligt material.

⁶ E.V. Zenker, ”Das japanische Lautwesen im Zusammenhang mit dem Koreanischen und dem der Liu-kiu und der Ainu-Sprache”, *Mitteilungen des Seminars für orientalische Sprachen*, Bd. 29, ss. 215-244, Berlin 1926.

⁷ O. Gjerdmann, ”Word-parallels between Ainu and other languages”, *Le monde oriental*, ss. 29-84, Uppsala 1926.

⁸ J. Rahder, ”Comparative Treatment of the Japanese Language”, *Monumenta Nipponica*, Monographs, No 16, Tokyo 1956.

Oturligt nog visar det sig att den altaiska språkfamiljen, som trots allt så inbjudande öppnar sin famn mot sina två östasiatiska släktingar, i själva verket är en problemfylld familj med allvarliga motsättningar mellan sina tre äldre medlemmar, som lever i ett ständigt *ménage à trois*. Det är inte ens alldeles klart vem som är gift med vem! Dessa tre äldre medlemmar är den turkiska, den mongoliska och den tungusiska språkgruppen, vilka traditionellt utgör ”kärnan” i den s.k. altaiska språkliga enheten.

De första allvarliga antydningarna om att dessa tre språkgrupper kanske kan tillhöra en större gemensam grupp gjordes av en karolinsk krigsfånge i Ryssland – kapten Philipp Johann von Strahlenberg, som mellan 1709-1722 tillbringade 13 år i Sibirien.⁹ Han utnyttjade sin långa vistelse där till att samla information om bl.a. folk och språk i området, och i sin i Stockholm 1730 utgivna bok om Sibirien¹⁰ tycks han föreslå ett nära förhållande mellan de turkiska, de mongoliska och några av de uraliska språken. Han kallade sin nyupptäckta språkfamilj för den *turanska* familjen.

Gradvis, och under ständigt inflytande från den IE skolan, växte teorin om den s.k. altaiska språkfamiljen fram. Tidiga forskare som finländaren Matias Aleksander Castrén (1813-1852) och tysken Anton Boller (1811-1869) utgör den pionjärgrupp som under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet bidrog till att etablera den altaiska teorin på strikt vetenskaplig grund. Under första hälften av 1900-talet fick teorin sin mest framstående förspråkare i den finländske mongolisten Gustaf John Ramstedt (1873-1950) i Helsingfors. Han gav inte bara en solid språkvetenskaplig grund till teorin om ett gemensamt ursprung för de turkiska, mongoliska och tungusiska språkgrupperna utan var också den förste som på ett strikt vetenskapligt sätt förde in koreanskan som ”medlemskandidat” till den altaiska språkfamiljen. Till hans mest grundläggande arbeten hör hans jämförande grammatik över de altaiska språken¹¹ och hans studier i koreansk etymologi som publicerades posthumt 1950¹². Ramstedt är också den förste som publicerat en koreansk grammatik strukturerad i enlighet med den altaiska språkstrukturen i stället för den traditionella ”latinska”¹³

Ramstedts idéer togs upp och förfinades av den ryske mongolisten och altaisten vid universitetet i Leningrad Nicholas Poppe (1897-1991), som efter andra världskriget var verksam vid University of Washington, Seattle, i USA. Även Poppe inkluderade koreanskt material i sin 1960 utgivna jämförande grammatik över de altaiska språken¹⁴ om än på ett mera försiktigt sätt än föregångaren Ramstedt. Såväl Ramstedt som Poppe applicerade de strikta junggrammatiska metoder som utarbetats och förfinats inom den IE skolan, vilket bl.a. innebar att man uppställde ”ljudlagar” och försökte etablera strikta och regelbundna korrespondenser mellan de olika språkgrupperna. Ett problem rörande det koreanska ordmaterialet i sammanhanget utgjorde det ganska betydande antal koreanska ”spökord” som kommit att hänga med i hanteringen sedan Ramstedts dagar.¹⁵ Ramstedt hade mycket goda kunskaper i de flesta av de altaiska språken, inklusive koreanskan, men hans kunskaper i det

⁹ Staffan Rosén, ”Conquerors of Knowledge: Swedish Prisoners of War in Siberia and Central Asia 1709-1734”, i U. Birgegård och I. Sandomirskaja (ed.), *In Search of an Order. Mutual Representations in Sweden and Russia during the Early Age of Reason*, Södertörn Academic Studies 19, Huddinge 2004.

¹⁰ Philipp Johann von Strahlenberg, *Das Nord- und Östliche Theil von Europa und Asia etc.*, Stockholm 1730

¹¹ J.G. Ramstedt, *Einführung in die altaische Sprachwissenschaft*, vol 1-3, Helsingfors 1957-1966

¹² J.G. Ramstedt, *Studies in Korean Etymology*, Helsingfors 1950.

¹³ J.G. Ramstedt, *A Korean Grammar*, Helsingfors 1939.

¹⁴ Nicholas Poppe, *Vergleichende Grammatik der altaischen Sprachen. Teil I, Vergleichende Lautlehre*, Wiesbaden 1960.

¹⁵ Staffan Rosén, ”An Investigation of the Korean Loan Words in Poppe’s Vergleichende Grammatik der altaischen Sprachen, Teil I Lautlehre”, *Central Asiatic Journal*, Vol.30, No 1-2, Wiesbaden 1986.

kinesiska ordmaterialet i koreanskan (sino-koreanska) var svaga och ledde till ett antal misstag innebärande att ord av kinesiskt ursprung misstogs för att vara ren koreanska och därför användes i de olika jämförelserna. Det säger sig självt att jämförelser där kinesiskt material ligger till grund för analysen är av noll och intet värde i ett altaiskt sammanhang.

Framför allt under 1950- och 1960-talen kom den ”(pro-)altaistiska skolan” att utsättas för skarp kritik från några forskare som hävade att de ljudlagar som Ramstedt och Poppe uppställt inte höll måttet och att det därav följde att någon altaisk språkgemenskap inte kunde accepteras. De drivande forskarna inom denna s.k. ”anti-altaistiska skola” var den brittiske diplomaten och turkologen Sir Gererd Clauson samt den tyske Göttingen-professorn turkologen Gerhard Dörfer. Kärnan i deras – framför allt Dörfers – kritik mot den altaiska teorin var att de ljudkorrespondenser som Ramstedt-Poppe uppställt inte nödvändigtvis behövde vara resultatet av ursläktskap utan lika gärna kunde vara resultatet av gamla språkliga lån språkgrupperna emellan. Motsättningarna mellan de två skolorna kunde kort beskrivas i formeln med motsättningarna *Urverwandschaft- Lehnbeziehungen* (*ursläktskap – låneförhållanden*) – en radikalt olika syn på dessa språks inbördes förhållanden. Den vetenskapliga kampen mellan pro-altaister och anti-altaister ledde till ett veritabelt skyttegravskrig mellan de båda lägren, och både koreanskan och japanskan föreföll än en gång ha blivit ”föräldralösa”.

Medan denna vetenskapliga kamp pågick i framför allt europeiska och amerikanska språkvetenskapliga tidskrifter hade intresset för det egna språkets historia kraftigt utvecklats också på den koreanska halvön. Under 1950- och 1960-talen blomstrar studiet av den medeltida koreanskan och den koreanska språkhistorien beskrivs i alla sina intrikata detaljer med hjälp av modern språkvetenskaplig teori och metod. Detta omfattande arbete som utförts av en rad framstående unga koreanska lingvister sammanfattades på ett briljant sätt av Lee Ki-moon i hans ännu aktuella koreanska språkhistoria *Kugô sa kaesôl* 國語史概□ som utkom i sin första utgåva 1961.¹⁶ Inte mindre viktigt i sammanhanget var att två grundläggande lexika över den medeltida koreanskan blev tillgängliga för forskningen under 1960- och 1970-talen.¹⁷ Den klara differentiering av de olika inomkoreanska språkgrupper som en gång existerat på den koreanska halvön, vilken genomfördes av Lee Ki-moon, liksom hans indelning av koreanskan i tydligt motiverade språkhistoriska perioder (Old Korean, Early Middle Korean, Late Middle Korean, Modern Korean, Contemporary Korean) har varit av mycket stor vikt också för den jämförande altaiska språkforskningen. Sammanfattningsvis kan sägas att från mitten av 1960-talet föreligger oändligt mycket pålitligare och mera omfattande material rörande medeltida koreanska än vad Ramstedt och Poppe en gång hade tillgång till. Förutsättningarna för att involvera koreanskan i den jämförande språkforskningen blev följaktligen i och med Lee Ki-moon och hans kollegors arbeten mycket bättre än någonsin tidigare.

Den som först kom att utnyttja detta förhållande och bryta dödläget i det altaistiska ställningskriget var den amerikanske japanologen Roy Andrew Miller (född 1924). Med sitt epokgörande och provokativa arbete *Japanese and the Other Altaic Languages* (Chicago och London 1971) lyfter Miller fram japanskan och koreanskan som något av de ”felande länkarna” i den altaiska teorin och ger noggrant motiverade skäl till de jämförelser och ljudlagar han postulerar. Boken väckte häftig debatt, men kom onekligen att föra den altaiska

¹⁶ Lees arbete utkom i tysk översättning i Wiesbaden 1977 under titeln *Geschichte der koreansichen Sprache*.

¹⁷ Yu Ch’ang-don, *Yi-cho ô sajôn* □朝語辭典, Seoul 1964 och Nam Kwang-u 南廣佑, *Ko ô sajôn* 古語辭典, Seoul 1975.

frågan framåt och bryta dödläget. Även om Miller själv under de 35 år som gått sedan bokens tillkomst sett sig tvingad att revidera åtskilliga av detaljerna i sitt *magnum opus* har detta och hans senare arbeten ändå lett till att det numera knappast är möjligt att diskutera det altaiska problemkomplexet utan att involvera koreanskan och japanskan. Ännu under det första decenniet av 2000-talet framstår Miller som någont av en banérförare för den pro-altaistiska skolan.¹⁸ År 1991 fick Millers idéer kraftigt understöd av den ryske komparativisten S.A. Starostin i ett stort upplagt arbete med nostratiska övertoner, vilket utkom i Moskva 1991 under titeln *Altajskaja problema i proiskhozhdenie japonskogo jazyka (Det altaiska problemet och japanskans ursprung)*. I detta arbete spelar koreanskt språkligt material en viktig roll i det i grunden pro-altaiska resonemanget.

Diskussionen om koreanskan och det altaiska problemkomplexet är på intet sätt avsmnadt. Den hålls nu levande, förutom av den outtröttlige Miller själv, av en rad yngre forskare i Ryssland och Korea och inte minst vid några av de stora universiteten i USA. Mycket av den intensiva diskussionen förs i dag på Internet – något som sannolikt bidragit till att engagera en långt större krets av yngre koreanska och västerländska forskare än vad som tidigare varit möjligt.

Av ovanstående korta – och med nödvändighet ofullständiga – redogörelse torde med önskvärd tydlighet framgå att det på intet sätt längre är nödvändigt eller ens rimligt att betrakta koreanskan som ett språk helt utan språkliga släktband till andra språk eller språkgrupper. Vi kan vara förvissade om att koreanskan inte i ensamt majestät har ramlat ner från himlen eller i fix och färdig form övertagits från gamle Tan'gun. Även om mycket arbete ännu återstår för att slutgiltigt kunna döma i den altaiska kampen och även om andra språkfamiljer under tidernas lopp också har lämnat sina bidrag till den koreanska språkutvecklingen, torde det ändå vara möjligt att med en viss förtröstan hävda att koreanskan – på samma sätt som japanskan – högst sannolikt bara är ytterligare ett av de altaiska språken.

¹⁸ Våren 1994 gav R.A. Miller vid koreanska och japanska avdelningarna vid Stockholms universitet en magistral föreläsningsserie om det altaiska problemet. Hans Stockholms-föreläsningar gavs senare ut i bokform under titeln *Language and History. Japanese, Korean and Altaic*, Bangkok 1996.